GENERALINIO ADVOKATO DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER IŠVADA,

pateikta 2005 m. rugsėjo 6 d. [1]

I — Įžanga

1. Palyginti su Onorė de Balzako meistrišku César Birotteau kančių, kai jis supranta, kad turi pažiūrėti į akis savo kreditoriams, aprašymu [2], šiais laikais teisė labai skirtingai traktuoja tuos, kuriems teko pernelyg įsiskolinti, ypač fizinius asmenis, ir neatsižvelgia į tai, ar jie užsiima profesine, ar verslo veikla. Netekęs garbės, teisių ir menko turto, kurį jam paliko jo notaras Roguin, literatūrinis personažas C. Birotteau dėl savo atkaklumo vėl atsistoja ant kojų, paeiliui išmokėdamas visas savo skolas – o tai buvo labai neįprasta tais laikais.

2. Neatrodo derama laikyti išskirtinį C. Birotteau sąžiningumą *bêtise de la vertu* pavyzdžiu, kaip jo kūrėjas rašė pirmajame darbo variante 1833 m., nes, nors su tokia rizika susiduria visi kreditoriai, dėl ekonominių (prekybos saugumas) ir teisinių (*pacta sunt servanda*) veiksnių patartina puoselėti teisinę sistemą, kuri garantuoja skolų išieškojimą taip pat ir europiniu lygiu.

3. *Bundesgerichtshof* pateiktas prejudicinis klausimas tiksliai tinka šiam Bendrijos kontekstui. Vokietijos Federacinis teismas paprašė Teisingumo Teismo išaiškinti, kokią įtaką jurisdikcijai turi tai, kad skolininkas perkelia savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitos valstybės narės nei valstybė, kurioje buvo pateiktas prašymas iškelti bankroto bylą, teritoriją. Konkrečiai kalbant, *Bundesgerichtshof* nori sužinoti, ar šį prašymą gavęs teismas išlaiko jurisdikciją priimti sprendimą iškelti bylą.

4. Tačiau, kadangi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės įvyko prieš įsigaliojant 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentui (EB)

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — O. Balzakas „Histoire de la grandeur et de la décadence de César Birotteau, marchand parfumeur, adjoint au maire du deuxième arrondissement de Paris, chevalier de la légion d'honneur, etc." (pirmą kartą išleistas 1838 m. kišenine versija, pavadinta *César Birotteau*), red. Garnier Flammarion, Paryžius, 1995 m., ypač XVI skyrius, p. 353 ir kt.

Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (toliau – Reglamentas) [3], kuris reglamentuoja jurisdikciją bankroto ir nemokumo atvejais, iškilo neaiškumų dėl šio reglamento taikymo, todėl reikia išnagrinėti taip pat ir šį klausimą.

II — Teisinis pagrindas

5. Šioje byloje Teisingumo Teismo pirmą kartą prašoma išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Reglamento taikymo. Todėl būtų tikslinga supažindinant padaryti pagrindinių Reglamento ypatybių santrauką, kuri padėtų atsakyti į klausimą. Greta trumpos istorinės santraukos, bendrais bruožais taip pat nusakysiu Reglamento nuostatas, ypač atkreipdamas dėmesį į pagrindinius juo siekiamus tikslus.

A — *Istorinė raida*

6. Nuostatų dėl bankroto bylų raida Bendrijos teisėje turi F. Kafkos stiliaus potekstę ne dėl savo trukmės, o labiau dėl to, kad pasiūlytą konvenciją ištiko į Gregoro Samsa [4] transformaciją panaši mutacija, kuri turėjo didžiulės reikšmės šių nuostatų vystimuisi.

7. Bankroto bylų reglamentavimo Bendrijoje idėjos pradmenys numatyti EB sutarties 220 straipsnyje (dabar – EB 293 straipsnis), kuris kviečia valstybes nares prireikus vesti tarpusavio darybas, kad savo nacionaliniams subjektams, *inter alia*, užtikrintų formalumų, reguliuojančių abipusį teismų ir arbitražo sprendimų pripažinimą ir vykdymą, supaprastinimą.

8. Pirmiausia iš šios nuostatos kilo gerai žinoma 1968 m. Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo užtikrinimo [5] (toliau – Briuselio konvencija).

3 — OL L 160, 2000 , p. 1.

4 — Franco Kafkos (Prahos universiteto teisės daktaro) „Metamorfozėse“, knygoje, parašytoje 1912 m. ir išleistoje 1916 m., pagrindinio veikėjo lemtis vis dėlto yra tragiška, nes transformavęsis į vabalą, jis miršta visiškai vienišas, nusprendęs nebevalgyti. F. Kafka, *Die Verwandlung*, red. Marjorie L. Hoover, *W. W. Norton & Company, Inc.*, Niujorkas, 1960 m., p. 57 ir kt.

5 — OL L 299, 1972 , p. 32, iš dalies pakeista 1978 m. spalio 9 d. Konvencija dėl Danijos Karalystės, Airijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prisijungimo (OL L 304, p. 1, pakeista redakcija – p. 77); 1982 m. spalio 25 d. Konvencija dėl Graikijos Respublikos prisijungimo (OL L 388, 1982, p. 1); 1989 m. gegužės 26 d. Konvencija dėl Ispanijos Karalystės ir Portugalijos Respublikos prisijungimo (OL L 285, 1989, p. 1) bei 1996 m. lapkričio 29 d. Konvencija dėl Austrijos Respublikos, Suomijos Respublikos ir Švedijos Karalystės prisijungimo (OL C 15, 1997, p. 1). Dabar šis teisės aktas yra 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1).

9. Tačiau Briuselio konvencijos 1 straipsnio 2 dalis iš konvencijos taikymo srities pašalina „bankroto, nemokių bendrovių ar kitų juridinių asmenų likvidavimo procesus, teismines priemones, kompromisinius susitarimus ir panašias bylas“ ir todėl šios sritys turėjo būti sureglamentuotos būsimu susitarimu tarp valstybių narių. Nepaisant to, nuo 1963 m. iki 1980 m. ekspertų komitetas parengė du pasiūlymus. Antrojo pasiūlymo, kuris buvo pagrįstas vieningumo ir universalumo principais [6], atveju Bendrijos Tarybos grupės buvo paprašyta parengti ataskaitą, tačiau nesant susitarimo 1985 m. darbai buvo sustabdyti [7].

10. Svarbu pažymėti, kad net prieš nusprendžiant priimti Bendrijos teisės aktus, valstybės narės skatino sprendimų bankroto bylose abipusio pripažinimo ir vykdymo procesą dvišalėmis sutartimis, kurių sąrašas yra Reglamento Nr. 1346/2000 44 straipsnio 1 dalyje. Šis straipsnis numato, kad šiuo reglamentu pakeičiamos atitinkamos konvencijos.

11. Be to, už Bendrijos ribų, ypač Europos Taryboje, atsirado kitų iniciatyvų, pasibaigusių Europos Konvencija dėl tam tikrų tarptautinių bankroto aspektų, pateikta pasirašyti 1990 m. Stambule (toliau – Stambulo Konvencija). Tačiau Reglamento Nr. 1346/2000 įsigaliojimas sukelia abejonių dėl šios konvencijos ratifikavimo. Pagrindinis Stambulo konvencijos indėlis yra didesnio lankstumo įdiegimas naudojant minėtus principus [8].

12. Stambulo konvencija padarė įtakos tolesniam Reglamento kūrimo procesui, nes siekiant išvengti 1985 m. konvencijos projekto sudėtingumo, 1995 m. lapkričio 23 d. nacionalinių ekspertų *ad hoc* grupė Briuselyje parengė galutinį Konvencijos dėl bankroto bylų tekstą, kuris yra mažiau griežtas ir siūlo paprastesnius sprendimus [9].

13. Kitaip nei neseniai Bendrijoje priimtame jos pirmtake, pastarosios konvencijos schema buvo pagrįsta universalumo principu, apribotu galimybe kitose valstybėse narėse iškelti vieną ar kelias šalutines bylas, kurių taikymo sritis atitinkamai apsiribotų šių valstybių teritorijomis [10].

14. Kadangi ne visos 15 valstybių narių prie jos prisijungė, 1995 m. konvencija negrįžtamai žlugo. Tačiau todėl konvencija trans-

6 — „Vieningumo principas“ reiškia, kad yra viena bylų grupė visoje Bendrijos teritorijoje, o „universalumo principas“ nurodo tai, kad procesas apima visą skolininko turtą, nepaisant jų buvimo vietos.

7 — Virgós/Schmit ataskaita dėl Konvencijos dėl bankroto bylų (toliau – Virgós/Schmit ataskaita), M. Virgós Soriano ir F. J. Garcimartín Alférez „Comentario al Reglamento Europeo de Insolvencia“, *Civitas*, Madridas, 2003 m., 3 punktas.

8 — Virgós/Schmit ataskaita, 4 punktas.

9 — Virgós/Schmit ataskaita, 5 punktas.

10 — Ten pat.

formavosi kaip vabzdžio lėliukė: jos turinys liko nepakitęs, tačiau jos teisinis statusas pasikeitė taip, kad ji nustojo būti tarptautine sutartimi ir tapo reglamentu pagal EB 249 straipsnio antrą dalį.

15. Suomijos ir Vokietijos šiai transformacijai duotas impulsas suvešėjo derlinguose EB 61 straipsnio c punkto (ankstesnio EB sutarties 73 i straipsnio) ir EB 67 straipsnio 1 dalies (ankstesnio EB sutarties 73 o straipsnio) pagrinduose, kurie buvo priskirti Bendrijai Amsterdamo sutartimi, taip tapdami vienu iš pagrindinių šios sutarties pasiekimų [11].

16. Galiausia konvencija išsilaisvino nuo sėlinančio likimo, nulemto jos ankstesnio tarptautinės sutarties statuso, ir jos naujasis pobūdis suteikė jai grakštumo, atsirandančio dėl reglamentams būdingo tiesioginio taikymo.

B — *Bendri Reglamento turinio bruožai ir susijusios nuostatos*

17. Kaip matyti iš Reglamento Nr. 1346/2000 konstatuojamųjų dalių, kad vidaus rinka veiktų tinkamai, bankroto srityje reikalingi trys pagrindiniai elementai: pirma, Bendrijos aktas, reikalaujantis, kad būtų derinamos nemokaus skolininko turtui taikytinos priemonės [12]; antra, veiksmingas tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimas [13] ir galiausiai vadinamojo *forum shopping*, t. y. kai šalys skatinamos perkelti turtą ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties, vengimas [14].

18. Reglamentu siekiama ne vienodai reglamentuoti visą bankroto procesą, tačiau reglamentuoti taikytiną teisę, tarptautinę jurisdikciją iškelti tokią bylą ir šių procesų pripažinimą kitose valstybėse narėse.

19. Pirmasis Reglamento skyrius susideda iš bendrųjų nuostatų, susijusių su Reglamento taikymo sritimi (1 straipsnis), jurisdikciją turinčių teismų nustatymu (3 straipsnis) ir tam tikrose konkrečiose situacijose taikytina teise (4–15 straipsniai) [15].

11 — T. Wiedemann „Visa, Asyl, Einwanderung", J. Schwarze (Koordinatorius), *EU-Kommentar*, Baden-Baden, 2000 m., p. 842.

12 — Reglamento Nr. 1346/2000 trečia konstatuojamoji dalis.

13 — Reglamento Nr. 1346/2000 antra konstatuojamoji dalis.

14 — Reglamento Nr. 1346/2000 ketvirta konstatuojamoji dalis.

15 — Šių nuostatų dalykas yra: trečiųjų šalių daiktinės teisės (5 straipsnis); tarpusavio įskaitymas (6 straipsnis); teisės į turtą išlaikymas (7 straipsnis); sutartys dėl nekilnojamojo turto (8 straipsnis); mokėjimų sistemos ir finansų rinkos (9 straipsnis); darbo sutartys (10 straipsnis); pasekmės teisėms, kurias būtina registruoti (11 straipsnis); Bendrijos patentai ir prekių ženklai (12 straipsnis); kreditoriams nepalankūs teisės aktai (13 straipsnis); perkančiųjų trečiųjų šalių apsauga (14 straipsnis) ir bankroto bylų pasekmės dar neišspręstoms teismo byloms (15 straipsnis).

20. Pirmajame skyriuje įtvirtinamos ir sąvokos, o kai kurios iš jų yra labai svarbios atsakymui į pateiktą klausimą, ypač 2 straipsnio e ir f dalys, nustatančios, kad:

„<...>

e) „teismo sprendimas“, kalbant apie bankroto bylos iškėlimą arba likvidatoriaus paskyrimą, – tai bet kurio teismo, turinčio įgaliojimus iškelti tokią bylą arba paskirti likvidatorių, priimtas sprendimas;

f) „bylos iškėlimo laikas“ – tai laikas, kai įsiteisėja teismo sprendimas iškelti bylą, nesvarbu, ar tai būtų galutinis sprendimas, ar ne;

<...>“

21. Pamatinis sistemos elementas yra 3 straipsnio 1 dalies pirmasis sakinys, suteikiantis jurisdikciją iškelti bankroto bylą valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, teismams.

22. Atsakant į pateiktą prejudicinį klausimą ir dėl neaiškumo, susijusio su Reglamento taikymu, taip pat yra svarbios 4 straipsnio 1 ir 2 dalys, kurios numato, kad bankroto byloms ir jų pasekmėms taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta tokia byla, teisė.

23. II skyriaus nuostatos dėl bankroto bylų kitose valstybėse narėse pripažinimo taip pat yra svarbios šiai bylai. 16 straipsnio 1 dalis įtvirtina pripažinimo principą, numatydama, kad bet kuris sprendimas iškelti bankroto bylą, kurį pagal savo jurisdikciją priima valstybės narės teismas, pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo to momento, kai sprendimas įsiteisėja bankroto bylą iškėlusioje valstybėje. II skyriuje yra nuostatos, reglamentuojančios likvidatoriaus įgaliojimus, ir apsaugos nuostata, pagal kurią valstybė narė gali nepripažinti pagal 16 straipsnio 1 dalį, jei bylos iškėlimu sukeliamas pavojus viešajai tvarkai [16].

24. III ir IV skyriai [17], kurie nėra tokie svarbūs šiam prašymui priimti prejudicinį sprendimą, atitinkamai susiję su šalutine bankroto byla, pradedama konkrečiomis aplinkybėmis kitose valstybėse narėse, ir pareiga pranešti kreditoriams bei jų teise pateikti reikalavimus, kuriuos jie laiko tinkamais.

16 — Reglamento Nr. 1346/2000 26 straipsnis.

17 — Atitinkamai Reglamento Nr. 1346/2000 27–38 ir 39–42 straipsniai.

25. Dėl apsaugos priemonių 38 straipsnis numato:

„Jei valstybės narės teismas, turintis jurisdikciją pagal 3 straipsnio 1 dalį, siekdamas užtikrinti skolininko turto apsaugą, skiria laikinąjį administratorių, minėtas laikinasis administratorius yra įgaliojamas reikalauti, kad per laikotarpį nuo prašymo iškelti bankroto bylą iki sprendimo ją iškelti priėmimo būtų imtasi kitos valstybės narės įstatymais numatytų priemonių toje šalyje esančiam skolininko turtui apsaugoti ir išsaugoti."

26. Galiausiai V skyriuje yra pereinamosios ir baigiamosios nuostatos [18]. *Bundesgerichtshof* pateikto klausimo kontekste 43 straipsnio pirmasis sakinys numato, kad Reglamento nuostatos taikomos tik po jo įsigaliojimo, t. y. (remiantis 47 straipsniu) po 2002 m. gegužės 31 d. iškeltoms bankroto byloms.

III — Bylos faktinės aplinkybės, procesas pagrindinėje byloje ir prejudicinis klausimas

27. S. Staubitz-Schreiber vienintelė vykdė prekybą telekomunikacijos aparatais ir aksesuarais Wülfrath, Vokietijoje. 2001 m. gruodžio 6 d. ji kreipėsi į Vupertalio *Amtsgericht-Insolvenzgericht* su prašymu iškelti bankroto bylą jos turtui.

28. Kadangi garantijai nepakako turto, 2002 m. balandžio 10 d. Nutartimi *Amtsgericht* atmetė jos prašymą.

29. Skolininkė, kuri nuo 2002 m. balandžio 1 d. nuolat gyvena Ispanijoje ir nori toliau joje gyventi bei dirbti, pateikė apeliacinį skundą, prašydama panaikinti nutartį ir iškelti bankroto bylą.

30. 2002 m. rugpjūčio 14 d. Nutartimi apeliacinis teismas atmetė apeliacinį skundą, pripažindamas, kad prašymas iškelti bankroto bylą buvo nepriimtinas, nes S. Staubitz-Schreiber persikėlimas reiškė, kad jurisdikcija iškelti bankroto bylą perėjo Ispanijai pagal Reglamento Nr. 1346/2000 3 straipsnį.

31. Apeliaciniame skunde teisės klausimu, kurį S. Staubitz-Schreiber pateikė dėl šio

18 — Reglamento Nr. 1346/2000 43–47 straipsniai.

sprendimo, ji *Bundesgerichtshof* prašo panaikinti sprendimą ir gražinti bylą Vupertalio *Amtsgericht,* kad šis priimtų naują sprendimą.

IV — Procesas Teisingumo Teisme

33. Komisija, Vokietijos ir Nyderlandų vyriausybės pateikė rašytines pastabas per Teisingumo Teismo statuto 20 straipsnyje numatytą terminą.

34. Posėdis nebuvo surengtas, nes bylos šalys jo neprašė.

V — Prejudicinio klausimo nagrinėjimas

32. Kadangi neaišku, kaip reikėtų išaiškinti Reglamento Nr. 1346/2000 3 straipsnį, *Bundesgerichtshof* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar valstybės narės teismas, kuriam buvo pateiktas prašymas iškelti bankroto bylą, vis dar turi jurisdikciją pradėti minėtą bylą, jei skolininkas po to, kai pateikė prašymą, bet prieš tai, kai byla buvo pradėta nagrinėti, perkelia savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitos valstybės narės teritoriją, ar tos kitos valstybės narės teismas įgyja jurisdikciją?“

A — *Pirminis klausimas: Reglamento taikymas pagrindinėje byloje*

35. Tiek prašymas iškelti bankroto bylą, tiek šio prašymo atmetimas atitinkamame teisme remiantis tuo, kad nepakanka bendro turto, įvyko prieš Reglamento įsigaliojimą. Taigi iškilo neaiškumas, ar Reglamentas yra taikomas šioje byloje. Todėl galėtų būti naudinga šiuo atžvilgiu išnagrinėti keletą aspektų.

36. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tiesiogiai šio klausimo nenagrinėjo ir prašymo priimti prejudicinį sprendimą 2 punkte tik išdėstė trumpą problemos, kuri, jo nuomone, atsakytina teigiamai, santrauką.

37. *Bundesgerichtshof* teigia, kad prašymo iškelti bankroto bylą atmetimas nėra tapatus bankroto bylos iškėlimui, todėl pagal Vokie-

tijos bankroto teisę byla nebuvo iškelta prieš įsigaliojant Reglamentui.

38. Vokietijos vyriausybė pritaria *Bundesgerichtshof* nuomonei. Ji papildo, kad S. Staubitz-Schreiber apeliacinis skundas reiškia, kad bankroto bylos iškėlimas vis dar buvo nagrinėjamas po 2002 m. gegužės 31 dienos. Kadangi apeliantė reikalavo ne tik panaikinti jos prašymą atmetantį sprendimą, bet ir priimti jos atžvilgiu palankų sprendimą, Vokietijos vyriausybė teigia, kad kadangi prašymas vis dar buvo nagrinėjamas, kai Reglamentas įsigaliojo, pagrindinė byla turi būti išspręsta pagal šias Bendrijos teisės nuostatas.

39. Iš Reglamento Nr. 1346/2000 43 straipsnio Komisija daro išvadą, kad klausimas, ar Reglamentas yra taikomas, priklauso nuo bylos iškėlimo momento ir kad pereinamosios nuostatos nereikalingos, jei prašymas buvo pateiktas, bet byla nebuvo iškelta. Komisijos teigimu, tokių nuostatų nebuvimas palaiko nuomonę, kad tokie atvejai visiškai patenka į Reglamento taikymo sritį.

40. Dėl šios bylos Komisija pažymi, kad 2002 m. gegužės 31 d. Sprendimas iškelti bylą nebuvo priimtas nei Vokietijoje, nei jokioje kitoje valstybėje narėje, todėl sprendimo reikia ieškoti Reglamente.

41. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką EB 234 straipsnyje įtvirtinta procedūra yra Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo įrankis [19], reikalaujantis, kad būtų laikomasi atitinkamų jurisdikcijų. Šio bendradarbiavimo kontekste prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas, kuris vienintelis tiesiogiai yra susipažinęs su pagrindinės bylos faktinėmis aplinkybėmis, gali geriausiai nuspręsti, atsižvelgdamas į konkrečius bylos veiksnius, prejudicinio sprendimo poreikį ir Teisingumo Teismui pateikiamų *klausimų reikalingumą* [20]. Savo ruožtu Teisingumo Teismas turi duoti prašymą pateikti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui atsakymą, kuris jam būtų naudingas ir leistų išspręsti jo nagrinėjamą bylą [21].

42. Kadangi nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodo Reglamento Nr. 1346/2000 43 straipsnio pirmąjį sakinį ir ginčo pagrindinėje byloje sprendimas priklauso nuo jo taikymo, reikia išnagrinėti šią nuostatos dalį [22].

43. Pagal 43 straipsnio pirmąjį sakinį Reglamento taikymas priklauso nuo to, ar byla

19 — Žr., 1992 m. liepos 16 d. Sprendimą *Lourenço Dias* (C-343/90, Rink. p. I-4673, 14 punktas); 2004 m. kovo 18 d. Sprendimą *Siemens ir ARGE Telekom* (C-314/01, Rink. p. I-2549, 33 punktas) ir juose cituojamą teismų praktiką.

20 — Minėto sprendimo *Lourenço Dias* 15 punktas; 2002 m. sausio 22 d. Sprendimas *Canal Satélite Digital* (C-390/99, Rink. p. I-607, 18 punktas); minėto sprendimo *Siemens ir ARGE Telekom* 34 punktas ir 2004 m. spalio 7 d. Sprendimas *Sintesi* (C-247/02, Rink. p. I-9215, 22 punktas).

21 — 2000 m. lapkričio 28 d. Sprendimas *Roquettes Frères* (C-88/99, Rink. p. I-10465, 18 punktas) ir 2003 m. gegužės 20 d. Sprendimas *Ravil* (C-469/00, Rink. p. I-5053, 27 punktas).

22 — Tokį patį metodą Teisingumo Teismas taikė 2003 m. rugsėjo 9 d. Sprendime *Burbaud* (C-285/01, Rink. p. I-8219, 94 punktas).

buvo iškelta jam įsigaliojus, nes ši nuostata taip pat įtvirtina teisės negaliojimo atgal principą [23].

44. Reglamento 2 straipsnio e ir f punktuose daromas skirtumas tarp sprendimo iškelti bankroto bylą ir bylos iškėlimo laiko. Tai, kad nustatomi abu apibrėžimai, reiškia, kad jie negali būti vienalaikiai.

45. Pirmasis apibrėžimas apsiriboja formaliu aktu, priimtu bankroto byloje, o f punkte nurodomas laikas, kai sprendimas įsigalioja, nepaisant to, ar šis sprendimas yra galutinis.

46. Be to, pagal Reglamento 4 straipsnį bankroto byloms ir jų pasekmėms taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta tokia byla, teisė.

47. Kaip teisingai teigia Vokietijos vyriausybė, šioje Teisingumo Teismo nagrinėjamoje byloje šia prasme nebuvo priimtas pozityvus sprendimas, todėl toks sprendimas neįsiteisėjo. Todėl būtų galima daryti išvadą, kad Reglamento įsigaliojimo metu byla nebuvo iškelta, o iš to išplaukia, kad Reglamentas yra taikomas.

48. Tačiau S. Staubitz-Schreiber pateikė apeliacinį skundą ne tik dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, bet ir dėl jai palankaus sprendimo priėmimo. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar pagal Vokietijos teisę byla buvo iškelta remiantis nagrinėjama nuostata, ir ar byla buvo iškelta prieš 2002 m. gegužės 31 d. dėl galimo teisės taikymo atgal.

49. Be to, toks sprendimas atitinka Reglamento Nr. 1346/2000, kuris paremtas taikytina nacionaline teise [24], raidę ir prasmę.

B — *Prejudicinis klausimas*

50. Vokietijos vyriausybė teigia, kad suteikdamas jurisdikciją iškelti bankroto bylą tos valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, teismams Reglamento Nr. 1346/2000 3 straipsnis tiesiog nustato tarptautinę juris-

23 — Cituoti M. Virgós Soriano ir F. J. Garcimartín Alférez, p. 37.

24 — Reglamento Nr. 1346/2000 2 dalies f punktas ir 4 straipsnis.

dikciją reglamentuojančius materialinius reikalavimus. Kadangi šis straipsnis nenurodo, kokiu metu šie reikalavimai turi būti tenkinami arba dėl kokių aplinkybių gali pasikeisti jurisdikciją turintis teismas, Vokietijos vyriausybė teigia, kad straipsnį reikia aiškinti pagal jo tikslą.

51. Vokietijos vyriausybė tvirtina, kad vienas iš pagrindinių Reglamento tikslų [25] yra išvengti *forum shopping*, t. y. užkirsti kelią skolininkams pasirinkti nacionalinę teisinę sistemą, kuri jiems būtų palankiausia. Be to, nuoroda į skolininko pagrindinių turtinių interesų vietą yra pagrįsta prezumpcija, kad šioje vietoje yra ir dauguma jo kreditorių, taip pat proceso ekonomijos būtinumu, nes, jeigu prašymas iškelti bylą nebūtų lemiamas aspektas, iškiltų su įrodymais ir iš to kylančiu vilkinimu susijusių sunkumų. Kreditoriams taip pat svarbu užtikrintai žinoti, kur yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, kad jie neturėtų to aiškintis.

52. Galiausiai Vokietijos vyriausybė pažymi, kad tokių bylų universalumas leidžia teismo paskirtam likvidatoriui įgyvendinti savo įgaliojimus kitose valstybėse narėse, kuriose skolininkas taip pat turi turto, neiškeliant kitos bylos.

25 — Vokietijos vyriausybė remiasi Reglamento Nr. 1346/2000 ketvirta konstatuojamąja dalimi.

53. Nyderlandų vyriausybė pritaria Vokietijos vyriausybės nuomonei ir teigia, kad prašymą iškelti bankroto bylą gavęs teismas išlaiko jurisdikciją priimti šiuo klausimu sprendimą, net jei skolininkas tuo tarpu perkėlė savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitą valstybę narę. Nyderlandų vyriausybė teigia, kad šią nuomonę patvirtina teisė nustatyti apsaugos priemones pagal Reglamento Nr. 1346/2000 38 straipsnį, kuris, panašiai kaip 3 straipsnis, suteikia įgaliojimus pagal padėtį, susidariusią prašymo pateikimo momentu, nes kitu atveju skolininkai galėtų išvengti laikinų apsaugos priemonių, prireikus perkeldami pagrindinių turtinių interesų vietą (*forum shopping*).

54. Tačiau Nyderlandų vyriausybė patikslina savo poziciją, pripažindama, kad tam tikromis aplinkybėmis dėl praktinių priežasčių Reglamento sistema suteikia teismui, kuriam buvo pateiktas prašymas, teisę sustabdyti arba atmesti šį prašymą, jeigu akivaizdu, kad toje vietoje, į kurią skolininkas perkėlė savo pagrindinių turtinių interesų vietą, galima iškelti bylą.

55. Komisija taip pat pritaria nuomonei, kad šios pagrindinės bylos aplinkybėmis jurisdikciją išlaiko teismas, kuriam buvo pateiktas prašymas iškelti bylą. Komisija teigia, kad šią nuomonę patvirtina gramatinis, istorinis ir teleologinis 3 straipsnio aiškinimas.

56. Komisijos nuomone, taip pat ir *perpetuatio fori* principas panaikina *forum shopping* grėsmę, neminint to, kad šia strategija lengva pasinaudoti, nes ji apima išsamios informacijos apie skirtingų valstybių narių bankroto teisės privalumus ir trūkumus gavimą, greta siekio perkelti pagrindinių turtinių interesų vietą į kitą valstybę narę.

57. Svarbesniu Komisija laiko argumentą, kad *perpetuatio fori* principas užtikrina kreditoriams ir teismams būtiną teisinį saugumą. Pirmieji bent jau iš dalies gali apskaičiuoti grėsmę, kad skolininkas taps nemokus, taip pat jie žino, kad pateikus prašymą nebepasikeis taikytina teisė. Savo ruožtu iš teismų nereikalaujama nuolat nustatinėti, ar jie turi jurisdikciją tarp prašymo pateikimo momento ir sprendimo iškelti bylą priėmimo momento.

58. Prejudiciniu klausimu *Bundesgerichtshof* siekia sužinoti, ar prašymą iškelti bylą gavęs teismas turi jurisdikciją paskelbti skolininkę bankrutavus, jei ji tuo tarpu perkėlė savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitą valstybę narę.

59. Pagal Reglamento Nr. 1346/2000 3 straipsnį jurisdikciją turi valstybė narė, kurioje yra „skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta“. Todėl ypač svarbu yra šios sąvokos apibrėžimas ir laiko momentas, į kurį reikia atsižvelgti.

a) Skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta

60. Visų pirma svarbu pažymėti, kad ši sąvoka turi savarankiškos Bendrijos teisės sąvokos statusą, kuris suteikia jai vienodą reikšmę, nepriklausomą nuo nacionalinių teisinių sistemų [26]. Todėl reikalingas vienodas Bendrijos apibrėžimas [27].

61. 3 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje sukuriama patikima prezumpcija dėl bendrovių arba juridinių asmenų, laikant, kad jų pagrindinių turtinių interesų vieta yra regist-

26 — Cituoti M. Virgós Soriano ir F. J. Garcimartín Alférez, p. 45.

27 — 2004 m. lapkričio 18 d. Sprendimas *Temco Europe* (C-284/03, Rink. p. I-11237, 16 punktas) ir jame cituota teismų praktika. Dėl Briuselio konvencijos, kuri labiau susijusi su prejudiciniu klausimu, žr. 2003 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Préservatrice foncière TIARD* (C-266/01, Rink. p. I-4867, 20 punktas ir juo susijusi teismų praktika); taip pat 1997 m. kovo 20 d. Sprendimas *Farell* (C-295/95, Rink. p. I-1683, 12 ir 13 punktai bei juose cituota teismų praktika).

ruota buveinė. Tačiau S. Staubitz-Schreiber byla yra susijusi su prekybos veikla ne per bendrovę užsiimančiu fiziniu asmeniu.

62. Reglamente Nr. 1346/2000 tokia situacija nėra numatyta. Pagal tryliktą konstatuojamąją dalį manytina, kad nagrinėjamas sprendimas nurodo vietą, kurioje skolininkas reguliariai administruoja savo turtinius interesus, ir dėl to ją gali nustatyti trečiosios šalys. Taigi verslo veikla besiverčiančio asmens pagrindinių turtinių interesų vieta turėtų būti laikoma jo arba jos *verslo* vieta, o kitų fizinių asmenų atveju ja turėtų būti laikoma jų nuolatinė gyvenamoji vieta [28].

63. Taip pat svarbu pažymėti, jog pagal Reglamento septynioliktą konstatuojamąją dalį teisei iškelti šalutinę bylą kitoje valstybėje narėje greta pagrindinės bylos taikomas reikalavimas, kad skolininkas turėtų įmonę atitinkamoje valstybėje narėje, o pagal 27 straipsnį šalutinėse bylose sprendžiamas tik tos kitos valstybės narės teritorijoje esančio skolininko turto klausimas.

64. Iš to aišku, kad turi būti ryšys tarp verslui naudojamo skolininko turto ir bylos vietos, taip užtikrinant geriausią kreditorių apsaugą, leidžiant jiems apskaičiuoti teisinę riziką, kurią jie turi prisiimti bankroto atveju [29]. Dėl šios priežasties akademinėje literatūroje teigiama, kad jei prekyba arba verslu užsiimančio asmens (pavyzdžiui, verslininko ar prekybininko) nuolatinė gyvenamoji vieta yra vienoje valstybėje narėje, tačiau jis vykdo savo veiklą per įmonę kitoje valstybėje narėje, laikoma, kad pastaroje valstybėje narėje yra kompetentingas teismas, jei atitinkama bankroto byla kyla dėl šios prekybos arba verslo vykdymo [30].

65. Be to, „įmonės“ sąvoka Reglamento 2 straipsnio h punkte [31] neleidžia remtis vien tik turto buvimu kaip pagrindu bankroto bylai iškelti [32].

66. Kadangi pagrindinėje byloje nuo prašymo iškelti bankroto bylą pateikimo iki S. Staubitz-Schreiber persikėlimo į Ispaniją praėjo neilgas laiko tarpas, nepanašu, jog ji toje šalyje įsigijo tiek turto, kad jis atitiktų įmonės apibrėžimą pagal aptartąją reikšmę.

28 — Virgós/Schmit ataskaitos 75 punktas.

29 — Ten pat.

30 — G. Moss, I. Fletcher ir S. Isaacs „The EC regulation on insolvency proceedings: a commentary and annotated guide“, *Oxford University Press*, Oksfordas, 2002 m., p. 169.

31 — Pagal šią nuostatą „įmonė“ – tai bet kuri veiklos vieta, kur skolininkas vykdo nuolatinę ūkinę veiklą naudodamas žmonių ir daiktinius resursus.

32 — Virgós/Schmit ataskaitos 70 punktas.

67. Taigi į pateiktą prejudicinį klausimą turi būti atsakyta remiantis tuo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti faktinę pagrindinę skolininko turtinių interesų vietą pasinaudodamas turima informacija, ir nėra jokios būtinybės nagrinėti, ar šis teismas galėtų, kaip siūlė Nyderlandų vyriausybė, pripažinti turįs jurisdikciją arba atmesti prašymą pagal Vokietijos teisę, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šių klausimų neiškėlė.

b) Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo laikas

68. Komisija atkreipia dėmesį, kad Reglamento Nr. 1346/2000 3 straipsnio 1 dalies pirmajame sakinyje nėra nuorodos į „bylos iškėlimo laiką" dėl skolininko pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo, nepaisant to, kad šis 2 straipsnyje apibrėžiamas terminas keletu atvejų vartojamas kaip Reglamento taikymo reikalavimas [33]. Komisija teigia, kad tai bent jau yra požymis, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas nelaiko skolininko pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo priklausančiu nuo šio kriterijaus, nors Bendrijos teisės leidėjas nenumato ir alternatyvių variantų.

33 — Reglamento Nr. 1346/2000 5 straipsnis ir 7 straipsnio 1 bei 2 dalys.

69. Siūlymui, kad pagrindinių turtinių interesų vieta turi būti nustatoma prašymo iškelti bylą pateikimo momentui, galima pritarti dviem stipriais argumentais. Pirmasis argumentas susijęs su minėtu tikslu išvengti *forum shopping*, o antrasis – su teismo, į kuri kreipiamasi su prašymu nustatyti apsaugines priemones, kompetencija.

i) Kelio *forum shopping* užkirtimas

70. Reikia atkreipti dėmesį į kai kuriuos *forum shopping* aspektus, siekiant koncentruoti diskusiją, nes teisininkai vartoja šį terminą niekinamąja prasme.

71. Jei *forum shopping* apibrėžiamas kaip ieškovo atliekama palankiausios savo reikalavimams tarptautinės jurisdikcijos paieška [34], neabejotina, kad, nesant skirtingų tarptautinės privatinės teisės sistemų teisinio vieningumo, šį reiškinį reikia priimti kaip normalią nekritikuotiną pasekmę [35].

34 — M. Checa Martínez „Fundamentos y límites del forum shopping: modelos europeo y angloamericano, Revista di diritto internazionale privato e processuale", 1998 m., Nr. 3, p. 521.

35 — F. K. Juenger „What's wrong with forum shopping?", *Sidney Law Review*, 1994 m., p. 5 ir kt., ypač p. 12 ir 13.

72. Taigi ginčas nagrinėjamas toje vietoje, kuri dėl su materialinėmis nuostatomis ir procesu susijusių priežasčių tinka labiausiai. *Forum shopping* tėra procesinių galimybių optimizavimas ir daugiau nei vienos galimos ginčo nagrinėjimo vietos, o tai anaiptol nėra neteisėta, pasekmė [36].

73. Tačiau, jei *forum shopping* veda prie nepateisinamos nelygiateisės ginčo šalių interesų gynybos, tokia praktika turi būti apsvarstyta, o jos panaikinimas yra teisės aktų priėmimo teisėtas tikslas.

74. Bendrijos teisės aktų leidėjas tokio požiūrio laikėsi dėl bankroto ir analogiškų bylų, nes Reglamento ketvirtoje konstatuojamojoje dalyje teisės aktų leidėjas pabrėžia savo siekį vengti skatinti šalis perkelti turto ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties, o skliausteliuose nurodo *forum shopping* terminą.

75. Šis pamatinis Reglamento Nr. 1346/2000 principas netektų prasmės, jei skolininkas galėtų perkelti savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitą valstybę narę tarp prašymo iškelti bylą pateikimo ir sprendimo iškelti bylą priėmimo. Toks aiškinimas būtų nesuderinamas su veiksmingu tarptautinių bankroto bylų nagrinėjimu, kurio siekiama Reglamentu, kaip minima jo preambulės antroje konstatuojamoje dalyje, nes tai įpareigotų kreditorius nuolat persekioti skolininką ten, kur jis nuspręstų daugiau ar mažiau pastoviai įsikurti, taip nesuteikiant kreditoriams būtino teisinio saugumo.

76. Taip pat, kaip savo rašytinėse pastabose pažymi Komisija, tokie veiksmai reikštų, kad visose vietose, kur skolininkas turi įmonę, esantys teismai turėtų savo iniciatyva nustatyti, ar jie turi jurisdikciją [37], o tai būtų nesuderinama su gero teisingumo vykdymo principu.

77. Bet kuriuo atveju iš pagrindinės bylos faktinių aplinkybių matyti, kad tai nėra *forum shopping* atvejis, nes S. Staubitz-Schreiber pati pasisako už teismo, kuriam buvo pateiktas prašymas iškelti bankroto bylą, jurisdikciją. Jos pozicija pagrįsta Vokietijos bankroto teisės specialia ypatybe, žinoma kaip *Restschuldbefreiung*, pagal kurią skolininkas bendrai atleidžiamas nuo skolų, kurios liko

36 — K. Siehr „Forum shopping im internationalen Rechsverkehr", *ZfRV*, 1984 m., p. 133 ir kt.; H. Schack „Internationales Zivilverfahrensrecht", antras leidimas, Miunchenas, 1996 m., p. 86 ir 87.

37 — Virgós/Schmit ataskaitos 79 punktas.

neapmokėtos lėšomis, gautomis už realizuotą turtą [38], o tokios taisyklės kitų valstybių teisinėse sistemose nėra [39].

ii) Teisė nustatyti apsaugines priemones

78. Kaip jau pažymėjau, Reglamento Nr. 1346/2000 38 straipsnis įgalioja laikinąjį administratoriui prašyti, kad per laikotarpį nuo prašymo iškelti bankroto bylą iki sprendimo ją iškelti priėmimo būtų imtasi kitos valstybės narės įstatymais numatytų priemonių toje šalyje esančiam skolininko turtui apsaugoti ir išsaugoti. Reglamento šešiolikta konstatuojamoji dalis pabrėžia tokių priemonių svarbą bankroto bylų veiksmingumui užtikrinti.

79. 38 straipsniu siekiama palengvinti tinkamų apsauginių priemonių taikymą, užtikrinant, kad visas turtas liktų nepaliestas prieš iškeliant bankroto bylą [40]. Akademinėje literatūroje ginčijamasi, kokie reikalavimai turėtų būti tenkinami, kad administratorius galėtų imtis veiksmų kitose valstybėse narėse, ypač ginčijamasi tuo klausimu, ar turi būti tenkinamos šalutinės bylos iškėlimo sąlygos, t. y. kad skolininkas turėtų kitoje susijusioje valstybėje narėje įmonę [41]. Nors šio aspekto praktinė svarba yra didelė, šioje byloje jis neiškilo ir todėl nebūtina jo nagrinėti išsamiau.

80. Tačiau svarbu išaiškinti Reglamento 38 straipsniu laikinajam administratoriui suteiktų įgaliojimų apimtį. Iš šios nuostatos teksto aišku, kad įgaliojimai yra platūs, nes administratorius gali reikalauti nustatyti „numatytas priemones <...> skolininko turtui apsaugoti ir išsaugoti".

81. Tai, kad 38 straipsnis numato, jog atitinkamų priemonių turi būti imamasi pagal valstybės narės, kuriose jos bus vykdomos, nacionalinę teisę, palengvina jų pripažinimą, kuris pagal 25 straipsnio 1 dalies pirmąją pastraipą iš esmės yra automatinis, ir liudija Bendrijos teisės aktų leidėjo norą pagreitinti tarptautines bankroto bylas antros konstatuojamosios dalies prasme.

38 — Iš tikrųjų labiau nei atleidimą griežtąja prasme procesas apima galimybės išieškoti skolas, kurios nebuvo apmokėtos bankroto byloje, sustabdymą, su sąlyga, kad šešerius metus nuo paskelbimo, kad taikoma ši taisyklė, bus tinkamai elgiamasi. G. Pape ir W. Uhlenbruck, *Insolvenzrecht*, Miunchenas, 2002, p. 689 ir kt.

39 — A. Carrasco Pereira pažymi, kad tokio proceso nėra Ispanijos teisėje. „¿Por qué quiebran los consumidores?", *Actualidad jurídica Aranzadi*, XV metai, Nr. 669, 2005 m. gegužės 14 d., p. 3.

40 — H.-C. Duursma-Kepplinger, D. Duursma ir E. Chalupsky „Europäische Insolvenzverordnung – Kommentar", Viena, 2002 m., p. 558; cituoti G. Moss, I. Fletcher ir S. Isaacs, p. 228.

41 — Dėl šios tezės pagrindimo žr. Virgós/Schmit ataskaitos 262 punktą ir cituotus H.-C. Duursma-Kepplinger, D. Duursma ir E. Chalupsky „Europäische Insolvenzverordnung – Kommentar", p. 560. Dėl prieštaravimo jai žr. cituotus G. Moss, I. Fletcher ir S. Isaacs, p. 229, kurie tvirtina, kad laikinasis administratorius taip pat gali įgyvendinti šiuos įgaliojimus tik dėl turto, net jei tai nėra „įmonė" Reglamento Nr. 1346/2000 prasme.

82. Atsižvelgiant į tai, pats Reglamento sistemos pagrindas būtų paneigtas, jei būtų pripažinta, kad yra teisėta skolininkui perkelti savo pagrindinių turtinių interesų vietą tarp prašymo pradėti bylą pateikimo ir sprendimo pradėti bylą priėmimo. Vaizdingai tariant, tai galiausiai privestų prie to, kad kreditoriai ir teismai be perstojo turėtų persekioti nemokius skolininkus uždarame prašymų iškelti bankroto bylą ir pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimų rate, kuriame niekada nebūtų gaunamas tenkinantis rezultatas. Toks likimas panašesnis į Skrajojančio Olando legendą, o ne į tinkamą Reglamento dėl bankroto bylų taikymą.

83. Iš to darytina išvada, kad nemokaus skolininko pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimas tarp prašymo pradėti bylą pateikimo ir sprendimo pradėti bylą priėmimo nepakeičia teismo, kuriam buvo pateiktas prašymas iškelti bankroto bylą, jurisdikcijos.

VI — Išvada

84. Atsižvelgdamas į išdėstytus samprotavimus, siūlau Teisingumo Teismui į *Bundesgerichtshof*, Vokietija, pateiktą prejudicinį klausimą atsakyti taip:

„Valstybės narės teismas, kuriam buvo pateiktas prašymas iškelti bankroto bylą, turi jurisdikciją iškelti šią bylą, net jei skolininkas perkelia savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitos valstybės narės teritoriją tarp prašymo iškelti bylą pateikimo ir sprendimo iškelti bylą priėmimo.“